

cesarja Franc Jožefa“, in razne druge črtice, smešnice in povesti, nekatere prav zanimive in dovtipne, n. pr. „Kako sem medveda vjel“, a tudi jako romantične, n. pr. „Moj stric“. Oblika ni povsem pravilna, vendar mnogo boljša nego v časopisu iste založbe, v „Glasu Naroda“. Vsekako kaže izdajatelj tudi pri „Koledarju“ čvrsto podjetnost.

Ilustrovani narodni koledar 1900. Leto XI. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celju. 8°. Str. 141. Cena eleg. vez. 2 K, broš. 1 K 40 h. — V zabavnem delu je novoletno voščilo po zaplembi (ker je državno pravdnitvo zaplenilo prvotno pesem), življenjepisi: „Marija Murnikova“, „dr. Jakob Ploj“, „Jožef Podmilšak“, „Blaž Potočnik“, opis „Vrhnika in nova železnična proga Ljubljana-Vrhnika“, nadalje par črtic, par pesmic in pregled važnejših dogodkov minulega leta. Tudi več slik nam podaje koledar, in sicer tri v barvah. Precej dobro je pogojen Gornji grad, „Vaja na glasovirju“ je tudi okusna, a „Čar cvetja“ kaže več blaziranosti kakor čarobnosti.

Koledar katol. tiskovnega društva v Ljubljani za leto 1900. VII. letnik (v 16°, 2 K) je letos zanimiv zaradi „Vrtnega koledarja“, lepih anekdot „Quodlibet“, koristnih svetov v „Bolezni in zdravila“, in običajne „Ocene slovenskih knjig za mladino in ljudstvo.“

Pratika za navadno leto 1900. V Ljubljani. Natisnili in založili J. Blasnikovi nasledniki. Poučna vsebina je ljudstvu primerna.

Hrvaška književnost.

Knjige društva sv. Jeronima za god. 1899.

Kakor vsako leto, tako opozarjamo tudi letos svoje čitatelje na knjige tega prekornega hrvaškega društva. Društvo je izdalo za l. 1899. štiri knjige.

1. *Ruža.* Pripovijest iz seljačkov života. Napisal Josip Zorić, župnik prozorski. 8°. Str. 108. — Zorić je plodovit pisatelj. Jeronimsko društvo je izdalo pred nekaj leti dve njegovi povesti: „Grof Borovački“ in „Segregacija v Jurjevici“, a v podlistku „Obzora“ je napisal tudi nekoliko obširnih povestij iz minulih let. Kdor bi Zorićeve povesti postavil pod kritično steklo, našel bi v njih pač mnogo nedostatkov. Giblje se premalo na realnih tleh, večina njegovih junakov in junakinj je vzor vsega dobrega in vseh krepostij; to so ljudje, kakršnih sploh med tem pregrešnim svetom ni; dejanje se zamotava, a naposled se vse po raznih slučajih razvozla prav srečno. In vendar narod Zorića bere in bere, priljubil se mu je ko malo-kateri pisatelj, ker mu umeva govoriti k srcu, izva-bitii solze v očesih in vzbuditi pobožna, domoljubna in krepostna čustva. Mislim, da Zorić s tem več koristi, kakor pa da bi podal narodu povest, pi-

sano po vseh pravilih, a narod bi ostal hladen in ga morda celo ne hotel brati. Tako je tudi z Ružo. Vid in Luca Bilović sprejmeta v svojo hišo ravno na sveti večer ubogo popotno Stano z dvema otrokoma. Stana ostane v hiši, in njena hči Ruža se kmalo razcvete v lepo deklico. Bilovićev sin Nikola se vrne od vojakov in se zagleda v Ružo. Bila bi srečna cela hiša, da se ne vrne iz zapora hudobni sorodnik Blaž, kateri spletkari, tako da odideta Stana in Ruža od hiše, da ne povesta nikomur, kam. Naposled se vendar Blaž poboljša, a Nikola oboli, ali se v mestu snide zopet z Ružo, pa se tako naposled povest srečno dovrši z ženitnino in z boljšo bodočnostjo. Narod je že dobil to najnovjšo Zorićevo povest v roke in prebira jo z velikim veseljem, kar je znak, da je pisatelj zadel pravo struno.

2. *Život blašene Djevice Marije, presvete Matere božje.* Napisao dr. Josip Pazman. 8°. Str. 158. — S tem zvezkom je dovršil pisatelj svoje lepo delo o Materi Božji. Ta zvezek opisuje Marijino življenje od bega v Egipt do slavnega kronanja v nebesih. Ljudje bodo to življenje rajši prebirali nego življenje Jezusovo, katero je društvo pred nekoliko leti izdalo, ker je bilo premalo poljudno in pripravno za prosti narod. Pripovedovanje teče pisatelju gladko, jezik mu je lep in lahko umeven. Knjigo krasijo res lepe slike, le škoda, da se je tiskarna premalo zanje trudila.

3. *Uputa u ratarstvo.* Knjiga I. *Livadarstvo,* obradio Milan pl Eissenthal in *Gospodarstvena uprava,* obradio Oton Frangeš. 8°. Str. 152. Naslov pravi, o čem knjiga govori. Da so takove knjige narodu potrebne, pač ni treba omenjati.

4. *Danica.* Koledar i ljetopis društva svetog jeronimskoga za prostu godinu 1900. — 8°. Str. 244. — Priljubljeni ta koledar, ki je letos tiskan v 48.000 iztiskih, — četudi je narod poplavila cela ploha koledarjev — prinaša prav zanimiv poučno-zabavni oddelek. Tu so življenjepisi pok. cesarice Elizabete, pok. kanonika Ivana Bošnjaka, pok. društvenega blagajnika dr. Jurija Dočkala in Ivana viteza Trnskega. Prav mične so „Sličice iz seljačkov života“, katere podajejo v lepi obliki mnogo zdravega zrnja. Povest: „Bog svojih ne ostavlja“, katera je prevedena iz nemškega, ne bo pač nikogar ogrela. Bolja je Lepušičeva povest „Dobričina Mišo“, a prav primerni so Šafranovi sestavki: „Gdje nam je živa vjera?“ in „Lijepa naša domovina!“ Tu je še več poučnega in zabavno-šaljivega gradiva. Pozna se pač tudi tukaj ona bolezen, katera tudi nam ni neznana, a zove se: pomanjkanje dobrih pripovednih pisateljev. Tu je samo dvoje mogoče, ali se pisateljem neče pisati za narod, ali je pa pisati za narod res tako težko! — — —

Društvo sv. Jeronima šteje sedaj 14.389 členov. Dosmrtni člen je, kdor plača jedenkrat za vselej

10 K, a letni člani plačajo jedno K na leto. Naj bi se to koristno društvo vedno bolj in bolj množilo.

Ž. Barle.

Hrvatske narodne pjesme. Knjiga treća. Junačke pjesme (Muhamedovske). Uredio dr. Luka Marjanović. Str. LVI + 672. Velikanska zbirka narodnih pjesmij, katere izdaje „Matica Hrvatska“, lepo napreduje, ker mora vsakdo priznati, da tako monumentalno delo potrebuje sila časa in dela. Tretja knjiga, katera je pred kratkim zagledala beli dan, prinaša junaške pesmi muhamedanskih Hrvatov. L. 1886. je imela Matica zbranega že obilo gradiva, a od teh pjesmij ni imela še nobene. Poskrbela si je za narodne pevce, dobila jih je devet in od njih zapisala 272 pjesmij z 217.000 vrsticami. A če se tem prištejejo še one pesmi, kar jih je dobila od nekaterih svojih prijateljev, zbrala je 320 muhamedanskih pjesmij z 255.000 vrsticami. Zares ogromno bogastvo in veličina narodne pesmi! Nekaj posebnega so ti narodni pevci, kateri si s svojo pjesmijo navadno kruh služijo in pojó, ali boljše, recitujejo pesmi, spremljevaje jih na tamburi z dvema strunama. Prvi pevec, katerega je Matica l. 1886. v Zagreb dobila, bil je neki Mehmed Kolak-Kolaković iz okolice Bišća na turškem Hrvaskem. Bil je to jako zanimiv mož, nekaj čez 50 let star, visoke postave, zagorele barve, močnih brk in obrvij in velikih, prikupljivih očij. Ondaj mu je živela še slepa mati, devetdeset let stara. Kako je mater spoštoval, svedoči to, da mu je morala ona reči, da naj gre v Zagreb, ker je obljubil. Če bi bila ona rekla ne, ne bi bil nikakor šel. Kolaković je zadnja leta povsem osiromašil, tako da ni dobil dva do tri mesece štirih novčičev, da si kupi duhana. Bil je ne navadno bistroumen in odkritosrčen človek in povedal tudi raznim begom resnico v obraz, vendar so ga oni zaradi njegovih pjesmij spoštovali. Po naključju je došel nekoč k begu, kateri je odšel med razbojnike. Beg harambaša je kmalu spoznal, da je Mehmed pametna glava, pa mu je obljubil na mesec 50 cekinov, če stopi v njegovo družbo. No Mehmed mu je na to odgovoril:

„Ne mogu, beže, i ne smim.“

„Jer ne smiš?“

„Imam rdjava druga.“

„Ostavi toga druga!“

„Ne mogu ga ostaviti.“

„A ti ga ubij!“

„Ne more se taj drug ubiti, ne ima ni puške ni noža zanj.“

„Vrazi te nosili! Dë reci, kakav je to drug!“

„Moj kašalj.“

„Turske mi vire, ti nisi za moju četú. Tvoj bi kašalj izdao i tebe i mene!“

Človek se čudi, kako morejo ti narodni pevci ohraniti v svojem spominu toliko množino zelo ob-

širnih pjesmij. Drugi pevec Salko Vojniković Pezić je narekoval sam v Zagrebu čez 80.000 pesemskih vrstic.

Muhamedanske junaške pesmi so v glavnem take, kakor so druge hrvške junaške pesmi. Marjanović jih je razdelil po krajih, kjer se dejanje vrši, v dve glavni skupini: v ličke (Lika) in v ungjurske (Hungaria, Ungjur). Večina teh pjesmij je postala v času dolgega vojskovanja podjarmljenih kristijanov za osvobojenje izpod turškega jarma, a po dejanju je malo pjesmij starejših od 150 let. V pjesmih ni obče patriotske ideje, katera bi delala junake, bolj se opaža verska ideja, pa tudi ta ni povsem jasna. Junaštvo na turški strani se preobilno vzvišuje, a na krščanskem junaku se le malokdaj priznava. Pevci so povsem prevzeti od prepričanja, da mora polmesec gospodovati nad križem, pa to potem prenašajo na pojedine junake. Cesar (Bečanin — cesar, kruna — Bečanin — na Dunaju) — ko zastopnik krščanstva ima pod seboj sedem kraljevin in ravno toliko kraljev, med katerimi se posebej imenujeta kralj lehovski in moskovski. Turški car — ko zastopnik muhamedanskega sveta — gospoduje pa nad šesterimi šahi na vzhodu in nad Bosno. Bosna in Bošnjaki — od koder so ti narodni pevci doma — so seveda caru najbolj zvesti, in če potrebuje v veliki sili kakega junaka, se ta gotovo v Bosni najde. Zanimivo je tudi to, da se podložniki dunajskega cesarja imenujejo tudi Kranjci, Kranjad ali Kranjadija (kličejo jih tudi: kauri, vlasi, španjuri in nimci) n. pr.

Izvadio španjursko odilo,

Što ga nose Kranjci po Kotarih.

Ima Kranjca kô na gori lista.

Biže Kranjci na četiri strane.

Sva se kranjska zemlja zapalila.

Kranjcem so še do nedavna imenovali na Hrvaskem vsakega tujca, pa še celo Hrvate iz gornjih krajev imenujejo v Slavoniji Kranjce. V teh muhamedanskih pjesmih se spominja tudi Turjaški, katerega kličejo izkrivljeno Ošprgan (Auersperg). V tej knjigi — sledi še jedna — je priobčenih na 576 straneh velike osmerke samo 25 pjesmij, pa so redke pesmi, katere ne štejejo čez 1000 kitic. Pjesmij ne bom posebej omenjal, ker bi to malo koristilo. Najbolje je, če jih vsakdo sam bere. Pesmi se malo težko razumijo radi preobilnih turških besed, no, izdajatelj je vsaki pesmi napisal kratko tolmačenje in dodal prav obsežen in rabljiv „tumač turških i inih nepoznatih riječi“, za kateri mu bo vsak čitatelj prav hvaležen. „Matici Hrvatski“ pa čestitamo na lepem in tako potrebnem izdanju hrvaških narodnih pjesmij in želimo, da bi bilo celo delo v ponos hrvaškemu narodu in občudovanje tujemu svetu čim preje dovršeno.

Ž. Barle.